

לישועתך קנייתי

על שולחנו של הגאון המקובל
 איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
 מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת יתרו תשפ"א | גליון מס' 279

מביא מבול של אש.

ולפי זה גם אצל מצרים, אם היה ה' מביא מבול רק על אומה אחת, היה יכול הדבר להיראות, כאילו והוא מערים על השבועה. לכן, בשל טענה זו בלבד, לא היה ה' מביא עליהם מבול, כדי שלא יהיה נראה כמערים. לכן הוסיפה הגמרא את ההסבר השני, שהוא אינו מביא, אבל הם באים ונופלים לתוכו. שבאופן כזה, אין כאן שום הערמה.

והנה יתרו, כאשר ראה שלא הביא ה' מבול על מצרים, אלא המתין להם עד שיבואו אל תוך הים, חשב בלבו, כי מכאן שאין הקדוש ברוך הוא מערים על שבועתו. והוא הדין, שלעולם לא יערים ה' על השבועה שנשבע לאבות הקדושים, לקיים את זרעם. ואף אם יחטאו חלילה, לא יערים לומר שעל דעת כן לא נשבע. לכן, רצה לצאת ולדבוק בעם ישראל, בידועו נאמנה שיהיה להם קיום לעולמי עד.

אלא שעדיין יש מקום בלבו של יתרו, לבוא ולערער על הוכחה זו. כי הנה מובא בגמרא (שם יב:), שאמר משה לישראל 'בשבילי ניצלתם כולכם'. ובתוספת ביאור במדרש (בראשית רבה צז ג), שכאשר עלה משה מן היאור, עלו עמו כל הילדים שהושלכו אל היאור. נמצא אִיפֵה, שבפועל לא גרמו המצרים שום מיתה לילדי ישראל, באמצעות מים. ומשכך, אף לולא שבועת ה' שלא יביא יותר מבול, לא מגיע להם עונש שכזה.

וישמע יתרו... את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו.

מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. (סמות יח ו' ונכט"ז)

הדברים צריכים תלמוד, מנין לו לרש"י ששמע יתרו דווקא משני אירועים אלו. הלא מפתו של מקרא נראה, כי יתרו שמע את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל ולכן הגיע. ועוד, שנראה מדבריו, כי לו היה שומע יתרו רק את ניסי קריעת ים סוף, עדיין לא היה בא. ורק שמיעתו גם ממלחמת עמלק, היא שגרמה לו לצאת ולבוא אל המדבר. וזה תמוה.

ויש לבאר העניין, בהקדם דברי הגמרא (סוטה יא.), על הפסוק (לעיל א') 'הבה נתחכמה לו', שהתחכמו המצרים לדון את מושיעם של ישראל במים. כי אמרו, שכבר נשבע ה' שלא יביא מבול לעולם ומשכך, אינו יכול לדונם במידה כנגד מידה. אבל לא ידעו, שאומנם על כל העולם אינו מביא מבול, אך על אומה אחת יכול להביא. ועוד, שהוא אכן לא יביא מבול, אלא המצרים הם אשר יבואו וירוצו, אל תוך ים סוף.

והנה צריך ביאור, מדוע הוצרכה הגמרא לשני ההסברים, בטעותם של המצרים. ויש לפרש על פי לשון המדרש (בראשית רבה מט כ), שאמר אברהם אבינו לה', לפני הפיכת סדום, 'השופט כל הארץ לא יעשה משפט. מה אתה מערים על השבועה. שמא מבול של מים אין אתה מביא, אבל אתה

יתרו את צפורה בתו כאשר למשה, החזיר לו את שביקש אז לקחת ממנו. וכתב רמז לדבר ב'עשרה מאמרות', (חלק ג ממאמר חקור דין פרק ט), אני חתנך יתרו, ראשי תיבות אח"י. היינו, שהיה יתרו בגלגולו הראשון, אחיו של משה.

ובהקדם שיטת רבי יהודה (מכות יג.), על הנאמר אצל רוצח בשגגה (במדבר לה כח), 'שוב הרצח אל ארץ אחוזתו' - לארץ אחוזתו הוא שב ואינו שב למה שהחזיקו אבותיו, היינו לשררה שהיה בה. והנה כאן, שהיה יתרו מתכבד ביציאת משה לקראתו, באומרו אני חותן המלך, הריהו כמבקש לשוב לגדולתו, כקין שהיה אחיו הגדול של הבל. וזהו לכאורה שלא כדין.

לכן אמר יתרו למשה, 'אם אין אתה יוצא בגיני', משום שאיני ראוי לשוב לגדולתי, 'צא בגין אשתך', שהיא התאומה היתירה, שנולדה עמך והחזרתיה לך. שמא תאמר, שגם היא אינה ראויה לגדולה שכזו, אחר שהיא גרמה לתקלה הגדולה, (עיין רמב"ם פרק י מהלכות רוצח הלכה יד). כי בגינה רצח קין את הבל. אף אם אומנם כן, 'צא' על כל פנים 'בגין שני בניה'.

ומה שהדגיש יתרו לומר, צא בגין שני בניה ולא בגין שני בנים, היינו משום שאותם בנים היו זרעיותיו של הבל, אותם לא זכה להעמיד והיו שמורים לו, מששת ימי בראשית. וכיון שציפורה זכתה להעמיד את אותם זרעיות, ראויה היא לכבוד גדול שתצא לקראתה. ויצא הפסדה על התקלה שגרמה, בשכרה עבור הזרעיות שהעמידה.

(זרע שמשון פרשת יתרו, מאמר ב)

וכיון שבטלה לה ההוכחה, שאין הקדוש ברוך הוא מערים על שבועתו, שוב יש לו מקום ליתרו לחשוש, שמא לו יחסאו בני ישראל, יערים ה' על השבועה שנשבוע לאבותיהם ולא יהיה להם קיום.

אולם, אחר כך ראה שוב יתרו, את ניצחונם במלחמת עמלק, אשר זכו לו בני ישראל, למרות שהיו חוטאים באותה עת, כמאמר הכתוב (לעיל יז ז) 'ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסותם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין'. או אז, חזר ואמר לעצמו, הנה למרות שחטאו ישראל, סייעם ה'. אין זאת אלא מחמת השבועה שנשבוע לאבותיהם, אשר הוא מקיימה בכל מצב. הנה כי כן, ראוי לבוא ולדבוק באומה זו, שקיימה מוכטח לה לעולם, מחמת השבועה שנשבוע ה' לאבותיהם.

(זרע שמשון פרשת יתרו, מאמר א, וראה בדברי רבינו שם, שמוסיף נופך ומבאר את הפסוקים על פי דרכו)

~ ~ ~

אני חתנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה.

אם אין אתה יוצא בגיני, צא בגין אשתך. ואם אין אתה יוצא בגין אשתך, צא בגין שני בניה. (סמות יח ו וכנ"י)

דברי רש"י מתבארים בדרך רמז, על פי מה שכתבו המקובלים (ראה שער הפסוקים פרשת שמות), כי משה היה גלגולו של הבל; יתרו היה גלגולו של קין; וצפורה, היתה גלגולה של התאומה היתירה, שנולדה עם הבל. זו אשר בגינה הרגו קין. ובעת שנתן

לשון חכמים

וּלְכַד נְבִרַת הָאֵזֶן בְּאֶדָם, כְּדֵי שְׂאֵם יִהְיֶה מְלֻכְלָךְ בְּעִבְרוֹת, יִשְׁמַע מִתְחִלָּה דְּבַרֵי מוֹסֵר וְתוֹכְחָה וַיִּחְשַׁב בְּלִבּוֹ בְּעִבּוֹדֵת ה', וְזוֹ תִּהְיֶה הַכְּנָה לְקִדְשָׁה שְׁתוּכַל לְהַכְנִס, דְּאֵי לְאוּ הָכִי לֹא יַעֲלֶה בְּיָדוֹ. וְזוֹ הִיא פְּנֵת הַמְדַרְשׁ וְהַפְּסוּקִי שְׁמַעוּ וְתַחֲיוּ נַפְשְׁכֶם.